

Савчук М.В.

*студентка 5-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Конфіденційність стосунків юриста та клієнта, дотримання професійної юридичної таємниці (legal professional secrecy) є фундаментальною традицією у світовій юридичній практиці. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» збереження адвокатської таємниці є професійним обов'язком адвоката. Згідно статті 22 згаданого закону адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності. (ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – № 27. – ст. 282)

Обов'язок зберігати адвокатську таємницю поширюється на адвоката, його помічника, стажиста та осіб, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також на особу, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю. Адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання зобов'язані забезпечити умови, що унеможливають доступ сторонніх осіб до адвокатської таємниці або її розголошення.

Варто зазначити, що поняття «адвокатська таємниця» включає в себе два аспекти – таємницю клієнта та таємницю адвоката. Саме таємниця клієнта має бути домінуючою та визначати відповідальність за її розголошення.

Ще у 1982 році Європейський Суд (European Court of Justice не плутати з Європейським судом з прав людини) постановив знакове рішення у справі C-155/79 AM & S Europe Limited v Commission of the European Communities.

Суть спору полягала в тому, що в ході розслідування можливих конкурентних дій посадові особи Єврокомісії зажадали від англійської компанії AM & S Europe Limited документи для ознайомлення. Представники компанії заявили, що частина витребуваних документів не підлягає наданню, оскільки є захищеними адвокатською таємницею (Attorney-Client Privi lege). Компанія готова була надати для ознайомлення лише окремі частини (сторінки) документів, що підтверджували б їх конфіденційність.

Європейський Суд своїм рішенням підтвердив право компанії не надавати документи, що стосуються отримання юридичних послуг від незалежного юридичного радника. Зміст таких документів на думку Європейського Суду в жодному разі не повинен розголошуватися, проте мають бути надані підтвердження конфіденційного статусу витребуваних матеріалів.

Спори стосовно статусу документів мають вирішуватися у судовому порядку. Відповідно до світової практики, інформація, що є адвокатською таємницею, підлягає захисту не тільки в тому випадку, коли носієм такої інформації володіє власне адвокат, а і тоді, коли інформація знаходиться в руках клієнта або будь-якої іншої особи. (Головань І. В. Захист професійної юридичної таємниці згідно законодавства України та Швейцарії //Адвокат. – 2005. – № 1. – С. 3-8)

Дискусійним є питання щодо випадків можливого розголошення адвокатської таємниці. Частина 4 статті 22 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатська діяльність» зазначає, що у разі пред'явлення клієнтом вимог до адвоката у зв'язку з адвокатською діяльністю адвокат звільняється від обов'язку збереження адвокатської таємниці в межах, необхідних для захисту його прав та інтересів.

Відповідно до норм статті 9 Правил адвокатської етики, конфіденційність інформації може бути скасована лише особою, зацікавленою в її дотриманні, а також спадкоємцями і правонаступниками такої особи. Причому відміну конфіденційності потрібно здійснювати у

письмовій чи іншій фіксованій формі. (Правила адвокатської етики, затверджені Установчим З'їздом адвокатів України 17 листопада 2012 року [Електронний ресурс]. – <http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>

Невирішеним залишається питання пов'язане з обшуком в робочому приміщенні адвоката. Часто правоохоронні органи обґрунтовуючи необхідність такого обшуку вказують на те, що кримінальне провадження стосується безпосередньо адвоката, а не його клієнтів, і для них не має значення інформація, що може стати відомою в такому випадку. Проте зазвичай це призводить до того, що страждає клієнт, а адвокат втрачає свою довіру перед іншими клієнтами.

Щодо питання податкової звітності адвокатів – то тут також є свої нюанси. Адвокати, як самозайняті особи зобов'язані подавати податкову звітність форми 1ДФ та сплачувати податок на доходи фізичних осіб. Так, у формі 1ДФ сума доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, а також суми утриманого з них податку, що затверджена Податковим Кодексом України, передбачено необхідність вказати лише платників податків, на користь яких було здійснено платежі самозайнятою особою. Що стосується річної податкової звітності, то адвокат сам розраховує суму податку, а тому варіант розголошення адвокатської таємниці тут мінімальний. (Податковий Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, 15-16, 17. – ст. 112)

Одна з найбільших проблем, пов'язана із збереженням адвокатської таємниці стосується адвокатів, що практикують у сфері кримінальних правопорушень. Тут ідеться про проблему конфіденційності зустрічі адвоката та клієнта, якщо останній є затриманим чи заарештованим, яка передбачає те, що в даному випадку неможливо говорити про повний обсяг збереження адвокатської таємниці. Адже вже стало відомо про факт звернення довірителя до адвоката, обставини такого звернення, і навіть суть такого звернення. В даній ситуації першочерговим завданням є повноцінний захист інтересів клієнта та інформації, яка все ще залишається для сторонніх осіб невідомою, та може зашкодити клієнту. (Заборовський В.В., Гечка К.В. Проблеми правового захисту адвокатської таємниці та шляхи їх вдосконалення [Електронний ресурс] / В.В. Заборовський, К.В. Гечка // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 1 – С. 296–298. – Режим доступу: http://pap.in.ua/1_2014/Zaborovskyi,_Hechka.pdf)

Отож на сучасному етапі розвитку України спостерігається ряд проблем, пов'язаних з адвокатською діяльністю, «вічною» з яких є захист адвокатської таємниці. Процес становлення законодавства щодо захисту адвокатської таємниці ще не завершений, адже спостерігаються численні прогалини та колізії, недосконалість і невідповідність нормативно-правових актів.

Свистун Є.А.

*студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Держава знаходиться на етапі формування нового правового обґрунтування діяльності адвокатури, яка за час свого існування отримала велику значимість. Прийнявши Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», держава істотно розширила офіційне визнання сфери дії адвокатури, підвищивши соціальний статус у суспільстві та визнавши її інститутом, який виходить за межі судової системи. Разом з тим, багато питань щодо функціонування цього інституту залишаються не вирішеними. Так, в Україні тривають дискусії з приводу питання допустимості втручання держави в діяльність адвокатури та зміцнення гарантій її незалежності. Саме ці проблеми потребують наукового дослідження і в сучасному суспільстві, що й зумовлює актуальність даної статті.

Питання взаємовідносин інституту адвокатури з органами державної влади розглядалися у роботах зарубіжних і вітчизняних науковців, зокрема таких: М. Антонович, Є. Бова, О. Воронов, А. Козьмініх, С. Лібанова, Н. Сакара, Л. Тацій та багато інших.

Адвокатура функціонує в певній системі державних і суспільних механізмів і покликана сприяти захисту правових інтересів громадян та держави. Вона є комплексним проявом як